

สรุปการประชุม World Water Forum ครั้งที่ 5
วันที่ 16-22 มีนาคม 2552
ณ กรุงอิสตันบูล ประเทศตุรกี

แปลและเรียบเรียงโดย
ดร.ทองเปลว กองจันทร์¹
น.ส.นิโลบล อรรถนภภาค²

การประชุม World Water Forum ครั้งที่ 5 ได้จัดขึ้นที่ กรุงอิสตันบูล ประเทศตุรกี ระหว่างวันที่ 16-22 มีนาคม 2552 ซึ่งการประชุมนี้เป็นการประชุมเรื่องน้ำระดับนานาชาติที่ยิ่งใหญ่ที่สุด และเป็นการประชุมที่แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ ผู้ใช้น้ำทุกภาคส่วน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด เพื่อผลักดันปัญหาเกี่ยวกับน้ำทั่วโลกให้เป็นระเบียบวาระระดับนานาชาติ และกระตุ้นให้ทุกฝ่ายปรับปรุงการบริหารทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในการประชุมครั้งนี้ หัวข้อสำคัญหลักคือ **“Bridging divides for water”** และแยกออกเป็น 6 หัวข้อรอง ประกอบด้วย

- 1.การบริหารความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงของโลก (Global Change and Risk Management)
- 2.การยกระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Advancing Human Development and the Millennium Development Goals, MDGs)
- 3.การจัดการและการป้องกันทรัพยากรน้ำ (Managing and Protecting Water Resources)
- 4.การปกครองและการจัดการ (Governance and Management)
- 5.การเงิน (Finance)
- 6.การพัฒนาขีดความสามารถ ความรู้ และการศึกษา (Education, Knowledge and Capacity Development)

ในวันที่ 22 มีนาคม ของทุกปี องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้เป็นวันน้ำโลก เพื่อให้ทุกประเทศให้ความสำคัญกับทรัพยากรน้ำ และมีการรณรงค์ให้มีการดูแลทรัพยากรน้ำอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สำหรับวันน้ำโลกปีนี้ องค์การสหประชาชาติได้กำหนดหัวข้อสำคัญหลักว่า **“Shared Water-Shared Opportunities”** หรือ **“แบ่งปันน้ำ - แบ่งปันโอกาส”** โดยให้ความสำคัญในเรื่อง **“Transboundary water”** หรือ **“น้ำไร้พรมแดน”** ซึ่งสอดคล้องกับหัวข้อสำคัญหลักในการประชุมของ World Water Forum ครั้งที่ 5 และในวันที่ 22 มีนาคม 2552 นี้ได้มีการสรุปผลการประชุม และแถลงการณ์รัฐมนตรีร่วมกัน โดยให้นำผลการประชุมไปปฏิบัติให้บังเกิดผลให้เร็วที่สุด และให้นำผลการปฏิบัติ

¹ ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ กรมชลประทาน

² นักอุทกวิทยา ระดับชำนาญการ ส่วนอุทกวิทยา สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ กรมชลประทาน

ไปรายงานในการประชุมในระดับภูมิภาค และระดับโลกครั้งต่อไปในปี พ.ศ.2555 ที่จะจัดการประชุมที่แอฟริกาใต้

จากหัวข้อสำคัญรอง 6 หัวข้อสรุปได้ดังนี้

1.การบริหารความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงของโลก (Global Change and Risk Management) ในหัวข้อนี้ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 3 เรื่อง ดังนี้

1.1 การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Adapting to climate change)

การเกิดภัยพิบัติที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งนั้นอนุมานว่ามีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้นการจัดการน้ำจึงจำเป็นต้องอยู่ภายใต้ความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วย โดยมีวิธีการที่จะลดความเสียหายและการปรับเข้าสู่สภาพเดิม เช่น การจัดการอุทกภัยแบบบูรณาการ การแลกเปลี่ยนข่าวสารสนเทศ การกำหนดเป็นวาระในแผนยุทธศาสตร์ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ การเรียนรู้ที่อยู่กับธรรมชาติ การปรับปรุงเกณฑ์การออกแบบ การสื่อสารที่รวดเร็วการประเมินความเสี่ยง เป็นต้น ซึ่งให้สร้างความตระหนักในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลก และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในทุกๆระดับโดยให้เน้นในเรื่องการปรับตัวเป็นสำคัญ ดังนั้นในการที่จะขับเคลื่อนเรื่องนี้ได้จะต้องมีองค์ประกอบ กล่าวคือ

- 1) การจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาล เพื่อสนับสนุนในเรื่องการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 2) กำหนดกรอบการใช้เงินในการดำเนินการให้เหมาะสมเพื่อควมมีประสิทธิภาพ
- 3) ประสานการทำงานร่วมกันกับภาคเอกชนเพื่อหาแนวทางและคำตอบที่สอดคล้องในแต่ละพื้นที่
- 4) มีระบบติดตาม ตรวจสอบ การใช้เงินเพื่อความโปร่งใส
- 5) การเชื่อมต่องานระหว่างน้ำและการปรับตัวเพื่อกำหนดเป็นความสำคัญในระดับต้น
- 6) มองการปรับตัวเสมือนเป็นวิถีชีวิตเพื่อไม่ให้เกิดความแตกต่างในการดำเนินชีวิต

1.2 การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการอพยพที่สัมพันธ์กับน้ำ (Water-Related migration, changing land use and human settlements) ในหัวข้อนี้มีจุดเด่นถึงการให้ความสำคัญของสาเหตุในการอพยพและการทบทวนลำดับความสำคัญในการพัฒนาชนบท ซึ่งได้จำแนกถึงการอพยพในระดับชนบทและชุมชนเมือง ในระดับชาติและนานาชาติ ที่บ่งบอกถึงรูปแบบหนึ่งของการปรับตัวของมนุษย์ในแต่ละพื้นที่ซึ่งไม่ใช่ความล้มเหลวของมาตรการปรับตัว ดังนั้นการประชุมได้สรุปว่าน้ำเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพ

1.3 การจัดการภัยพิบัติ (Managing disasters) โดยใช้กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคการปกครอง วิทยาศาสตร์และสังคมในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติซึ่งจะเน้นถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการ

ทัศน์จากวิธีการตั้งรับเป็นวิธีการเชิงรุกโดยให้ถือเป็นนโยบายระดับชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบเตือนภัยล่วงหน้าที่มีประสิทธิภาพ

2.การยกระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Advancing Human Development and the Millennium Development Goals, MDG_s) ในหัวข้อนี้จะเน้นใน 4 ประเด็น กล่าวคือ

2.1 **น้ำปลอดภัยทางด้านการสุขาภิบาลและสุขอนามัย (Ensuring water, Sanitation and Hygiene, WASH)** โดยได้เน้นในเรื่อง การสนับสนุนด้านสุขอนามัย และสร้างความร่วมมือเพื่อการติดตามในระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับชาติและท้องถิ่น การปรับปรุงสาธารณสุขภาค และให้การศึกษาเรื่อง WASH ในโรงเรียน

2.2 **น้ำเพื่อการพลังงาน พลังงานเพื่อน้ำ (Water for energy, energy for water)** โดยให้ความสนใจในเรื่องการเชื่อมโยงกันระหว่างน้ำ-พลังงาน-ภูมิอากาศ และให้พิจารณาเปรียบเทียบกันระหว่างการเงินและเทคโนโลยีในการปรับปรุงน้ำเพื่อนำมาใช้ เช่น การทำน้ำเค็มเป็นน้ำจืด การใช้น้ำที่บำบัดแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มของจำนวนประชากร ภัยพิบัติและการนำผลผลิตทางการเกษตรมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเชื้อเพลิงชีวมวล ซึ่งจะก่อให้เกิดการขาดแคลนอาหารสำหรับมนุษยชาติได้ ดังนั้นจึงเน้นถึงความจำเป็นของความร่วมมือระดับนานาชาติและสร้างระบบการค้าทางการเกษตรระหว่างชาติ

2.3 **น้ำและอาหารเพื่อขจัดความหิวโหยและความยากจน (Water and food for ending poverty and hunger)** โดยได้เรียกร้องให้ปรับปรุงกลไกการเงินขนาดเล็ก บูรณาการในเรื่องอาหารและพลังงานตลอดจนการพัฒนาตลาดท้องถิ่น และมีมติว่า **เกษตรกรไม่ใช่ปัญหาแต่เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหา** สำหรับทางออกในการผลิตอาหารให้เพียงพอกับความต่อนั้นจะต้องมีแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การปรับปรุงการวิเคราะห์และการเก็บข้อมูล ปรับปรุงการประสานกันระหว่างภาคการใช้น้ำต่างๆ การยกระดับจากการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรแบบบูรณาการ และให้ความสำคัญเรื่องเพศในการจัดการและตัดสินใจ

2.4 **การใช้น้ำแบบอเนกประสงค์และภารกิจของการบริการน้ำ (Multiple use and functions of water services, MUFS)** ภารกิจในการให้บริการน้ำและการใช้น้ำแบบอเนกประสงค์ ในหลักการว่า น้ำเดียวกันแต่การใช้น้ำต่างกัน ซึ่งเป็นหน้าที่และการให้บริการในระบบที่ได้กำหนดไว้โดยสามารถสนองตอบต่อความต้องการได้ ดังนั้นจะทำให้ผลตอบแทนจากการลงทุนสูงและลดปัญหาความยากจนลงได้

3.การจัดการและการป้องกันทรัพยากรน้ำ (Managing and Protecting Water Resources) หัวข้อนี้จะให้ความสำคัญใน 4 เรื่อง ดังนี้

3.1 การบริหารจัดการลุ่มน้ำ และความร่วมมือนี้อาระดับภูมิภาค (Basin management and transboundary cooperation) โดยสนับสนุนให้เปลี่ยนจากน้ำเป็นการจัดการระบบนิเวศและแนะนำให้มีองค์กรเฉพาะที่รับผิดชอบในการปฏิบัติการเพื่อความ เป็นเอกภาพ และเห็นว่าเรื่องนี้ต้องเป็นองค์ประกอบในแนวคิดของผู้กำหนดนโยบายและการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งความร่วมมือระดับภูมิภาคนี้ยังรวมถึงบทบาทของประเทศที่สามต่อความขัดแย้งระหว่างชาติ บทบาทในองค์กรนานาชาติ การจัดสรรการใช้ประโยชน์จากน้ำ การสร้างมาตรฐานและวิธีการตรวจวัดข้อมูลตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อมูล การสร้างความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือ

3.2 การประกันความพอเพียงของทรัพยากรน้ำและแหล่งเก็บน้ำต่อความต้องการด้านเกษตรกรรม พลังงานและการอุปโภค-บริโภค (Ensuring adequate water resources and storage facilities to meet agricultural, energy and urban needs) ได้พิจารณาเชื่อมโยงในเชิงลบและบวกระหว่างการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่และความคุ้มค่าในทางเศรษฐศาสตร์และการพัฒนาด้านสังคม ตลอดจนการเปรียบเทียบกันระหว่างอุปสงค์และอุปทานเพื่อสร้างกลยุทธ์ให้เกิดความพอเพียงต่อความต้องการใช้น้ำ แต่อย่างไรก็ตามยังให้ความสำคัญต่อการสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ แต่ผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการนั้นจะต้องให้เกิดความสมดุลต่อสิ่งแวดล้อม และเกิดผลกระทบต่อสังคมน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังเสนอแนะถึงวิธีการทำน้ำเค็มเป็นน้ำจืด การผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำและระหว่างเขื่อน การใช้น้ำใต้ดิน การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบชลประทาน การจัดการด้านการใช้น้ำ การใช้น้ำที่บำบัดแล้ว และสิ่งสำคัญจะต้องพิจารณาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

3.3 การอนุรักษ์ระบบนิเวศธรรมชาติ (Preserving natural ecosystems) ระบบนิเวศน์เพื่อ น้ำและชีวิต โดยมีข้อตกลงว่า การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ได้นั้นจะต้องให้การศึกษาและความรู้ก่อน

3.4 การบริหารจัดการและอนุรักษ์น้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน และน้ำฝน (Managing and protecting surface, ground and rain water) จุดเด่นในเรื่องนี้บอกว่า จำเป็นต้องสร้างความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตัดสินใจและผู้ปฏิบัติการ ทั้งนี้ในการจัดการนั้นจะเป็นแบบองค์รวมมีการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ให้ความรู้เรื่องวิธีการใช้น้ำและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในทุกๆระดับเพื่อสร้างความเข้าใจในนโยบายและวิธีการปฏิบัติ

4.การปกครองและการจัดการ (Governance and Management) ในข้อนี้จะเน้นใน 4 ประเด็นกล่าวคือ

4.1 สิทธิการใช้น้ำและสุขอนามัยรวมถึงปรับปรุงการเข้าถึง (Implementing the right to water and sanitation through improved access) สิ่งสำคัญในเรื่องนี้คือบทบาทของภาครัฐที่แสดงให้เห็น

ถึงการยอมรับและการดำเนินการเรื่องสิทธิการใช้น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายน้ำจะเป็นเครื่องมือให้การเข้าถึงน้ำเพื่อประโยชน์ เพื่อสุขอนามัยตามสิทธิที่กำหนดไว้ ที่สำคัญคือความแตกต่างของบุคคล กลุ่มคนและองค์กรจะทำให้การเข้าถึงทรัพยากรน้ำแตกต่างกันตามไปด้วยและเป็นปัญหาโยงใยไปถึงสุขอนามัยเป็นสำคัญ สำหรับการปรับปรุงรูปแบบในการเข้าถึงนั้นประกอบไปด้วย การจัดการโดยเอกชน การถ่ายโอนอำนาจ การแลกเปลี่ยนสิทธิ การกำหนดค่าน้ำ แต่อย่างไรก็ตามมีปรัชญาที่สำคัญได้กล่าวไว้ว่า **น้ำคือสิทธิของมนุษย์และเป็นความต้องการขั้นต่ำสุด**

4.2 **สถาบันการจัดการและวิธีการควบคุมการจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ (Institutional arrangements and regulatory approaches for effective water management)** ใต้ให้ความสำคัญในเรื่องการปรับปรุงการให้บริการน้ำที่เหมาะสมที่สุด เพิ่มงบประมาณการลงทุนในเรื่องการจัดการน้ำให้มากขึ้น และการลงทุนต้องมีการควบคุมอย่างเข้มข้น มีความโปร่งใส ต่อต้านการคอร์รัปชัน และทางเลือกในการดำเนินการนั้นต้องพิจารณาในมิติของโอกาส แนวโน้ม ประสิทธิภาพและนโยบาย

4.3 **จริยธรรม ความโปร่งใสและการมอบอำนาจ (Ethics, transparency and empowerment of stakeholders)** เสริมสร้างความโปร่งใส มีระบบการติดตามและตรวจสอบได้ทุกระดับ

4.4 **ความเหมาะสมในบทบาทของภาครัฐและเอกชนในการจัดหาน้ำสำหรับชุมชนเมือง (Optimizing public and private roles in the provision of urban water services)** เน้นในเรื่องการให้บริการน้ำที่มีคุณภาพถูกสุขอนามัย เพื่อก้าวไปสู่ชุมชนที่ดีกว่า

5.การเงิน (Finance) ในหัวข้อนี้มี 3 ประเด็น คือ

5.1 **การเงินที่ยั่งยืน (Sustainable financing)** การลดข้อจำกัดทางการเงินของความต้องการเงินที่ยอมรับได้ของธนาคารเพื่อการจัดหาน้ำที่ยั่งยืน และการให้บริการที่ถูกสุขอนามัยเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องดำเนินการ โดยไปดำเนินการในด้านอื่นทดแทน เช่น ภาษีศุลกากรหรืออื่นๆ

5.2 **ใช้กลยุทธ์ด้านราคาเป็นเครื่องมือเพื่อความยั่งยืนของน้ำ (Pricing strategies as a tool for a sustainable water sector)** ต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในเรื่องการคืนเงินลงทุนทั้งหมดเป็นการคืนเงินลงทุนแบบยั่งยืน และต้องมีความหลากหลายของแหล่งทุน โดยใช้หลักการ 3T คือ Tariffs(ภาษีศุลกากร) Tax(ภาษี) และ Transfers(การเปลี่ยนโอน)

5.3 **การลดความเข้มงวดในการควบคุมการเงิน (Pro-poor regulation)** ให้ความสำคัญกับกลุ่มด้อยโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรน้ำซึ่งเป็นพันธะการจัดหาน้ำของภาครัฐที่จะให้บริการ ดังนั้นควรใช้

หลักของการลงทุนเพื่อรับมือกับสภาวะวิกฤติที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจึงจะมีความเป็นไปได้สำหรับผู้รับบริการที่ด้อยโอกาส

6.การพัฒนาขีดความสามารถ ความรู้ และการศึกษา (Education, Knowledge and Capacity Development) มี 5 ประเด็นในข้อนี้ กล่าวคือ

6.1 กลยุทธ์ในการพัฒนาขีดความสามารถ ความรู้และการศึกษา(*Education, Knowledge and capacity development strategies*) ให้บรรจุเรื่องน้ำไว้ในหลักสูตรการเรียน ให้คำนึงถึงเรื่องเพศในการจัดการน้ำ การประเมินความต้องการในการดำเนินการของท้องถิ่น การผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสื่อสารและการพัฒนาขีดความสามารถ

6.2 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของน้ำ(*Water science and technology*) สนับสนุนในการพัฒนาและค้นคว้าเทคโนโลยีใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำและสุขอนามัย เช่น ระบบการสื่อสารที่รวดเร็ว ระบบการสำรวจ แต่สิ่งที่สำคัญคือ อย่าก้าวผ่านอย่างรวดเร็วต้องใช้วิธีการผสมผสานความรู้แนวใหม่กับของดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชน

6.3 สร้างและใช้เครือข่ายผู้เชี่ยวชาญร่วมเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ(*Using the assets of professional associations and networks to achieve the MDGs*) การทำงานร่วมกันระหว่างนักพัฒนากับเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญในโครงการเพื่อควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วผู้เชี่ยวชาญจะดำเนินการในเรื่องของการพัฒนาคน การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ หรือการวางยุทธศาสตร์เป็นสำคัญ

6.4 ข้อมูลสำหรับสรรพสิ่ง(*Data for all*) ให้พัฒนากรอบการดำเนินการแบบองค์รวมและบูรณาการระหว่างเศรษฐกิจ กฎหมายและสถาบัน ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการจัดการและการเก็บข้อมูลที่ดีและถูกต้อง

6.5 น้ำและวัฒนธรรม (*Water and Culture*) ให้ความสำคัญกับการศึกษาและผู้ให้การศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อาวุโส นั่นคือการผสมผสานกันระหว่างโครงสร้างของสถาบันและรูปแบบวัฒนธรรมจึงจะสัมฤทธิ์ผลในทางวิศวกรรม